

## ДІТИ ФЕЙ: ОЗНАКИ АУТИЗМУ У ДІТЕЙ У ФОЛЬКЛОРНИХ ДЖЕРЕЛАХ

*Денисенко Вікторія Володимирівна, к. іст. н, доцент,  
старший викладач каф. суспільних дисциплін,  
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет;  
Денисенко Світлана Андріївна, студентка 2 курсу,  
Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького*

Останнім часом у науковій спільноті підіймається дискурс про так звану «епідемію аутизму». Частота діагностування розладів аутистичного спектру (РАС) дійсно досягає свого історичного піку в останні роки (згідно досліджень, у Великобританії кількість зареєстрованих випадків таких діагнозів виросла на 787% за 20 років [1]). Існують різні думки щодо природи цього феномену. Одні експерти схиляються до того, що нейровідмінність є «трендом» серед сучасної молоді, тому вони самі ставлять собі діагнози та симулюють розлади. Інші вважають, що причиною різкого зростання кількості людей з РАС є певні зміни у навколишньому середовищі, що провокують розвиток цих розладів. Проте існує також небезпідставна думка, що нейровідмінні люди існували завжди, просто раніше було неможливо встановити відповідний діагноз. Вважається, що згадки про дітей з аутизмом можна знайти навіть у фольклорі.

У легендах народів по всьому світу існують схожі мотиви про так званих «підмінків» або «дітей фей». Суть цих легенд полягає в тому, що певні міфічні істоти (у Скандинавії це тролі, в Іспанії – німфи, в Ірландії – феї) викрадають людських дітей та залишають замість них своїх. Проте якщо порівнювати описи підмінків з сучасними діагностичними параметрами для аутизму за DSM-5 [2], можна знайти багато співпадінь.

1. Підмінки часто описуються невербальними. Згідно одних легенд, такі діти взагалі не розмовляють; згідно інших, – можуть говорити, проте роблять це надзвичайно рідко, або кажуть лише нісенітницю (розмовляють так званою «мовою фей», зрозумілою лише іншим підмінкам) [3]. Схожа поведінка є доволі розповсюдженою серед дітей з аутизмом, для яких характерні наступні поведінкові особливості:

- атипові стилі розмови;
- невикористання мови з метою соціалізації;
- аномалії мовлення (ненормальні гучність, тон, інтонації, швидкість або розстановка наголосів);
- ехололія (неконтрольоване повторення певних слів або звуків).

2. Ще однією розповсюдженою характеристикою підмінків є незвичайні харчові звички. У деяких легендах такі діти відмовлялись вживати будь-яку людську їжу, окрім якогось обраного продукту. Так у книзі фольклориста Дж. Г. Кемпбелла «The Gaelic Otherworlds» [4] описаний випадок, коли дівчина-підмінок харчувалась лише крабами та їжею, що мала кислий смак. Подібну поведінку можна прив'язати до наступних проявів аутизму:

- надмірна прив'язаність до рутини та повторення одних і тих самих дій;
- нетерпимість до певних запахів, смаків та текстур;
- надмірна вибірковість у харчуванні.

3. Згідно з легендами підмінки часто здаються недорозвиненими для свого віку, або навпаки можуть здаватись старшими за свій вік. Подібне є не рідкістю і серед дітей з аутизмом, оскільки вони часто надають перевагу взаємодії з набагато старшими або молодшими людьми та майже ніколи не проявляють зацікавленості проводити час з однолітками. Ефект невідповідності поведінки з віком може посилюватись додатковими особливостями, такими як:

- надмірна наївність у соціальних ситуація;
- нерозуміння соціальних норм та «неписаних правил»;

– своєрідне мовлення (використання занадто формальних формулювань або навпаки недоречних та неприйнятних слів).

4. У багатьох історіях згадується, що підмінки не зацікавлені у жодній звичній справі, проте мають свій особливий інтерес, як, наприклад, гра на певному музичному інструменті. Надмірна зацікавленість у певних вузьких темах та самостійне вивчення відповідних навичок є доволі розповсюдженими серед людей з аутизмом.

5. Майже завжди у підмінків описувалась доволі специфічна поведінка: вони були часто невдоволеними, починали плакати або кричати через причини, незрозумілі оточуючим, мали мінливий характер (могли бути спокійними в один момент та почати істерику в наступний) [5]. Це можна пояснити тим, що для дітей з аутизмом характерна нетерпимість та надмірна емоційна реакція на певні сенсорні подразники (занадто гучні звуки, яскраве світло, деякі текстури або кольори), які зазвичай не спричиняють дискомфорт для нейротипових людей.

6. Нерідко у легендах описується як підмінки повторюють незрозумілі дії, наприклад, плескають у долоні, трусять руками, мають дивну манеру ходи, тощо. Усе це за описами надзвичайно схоже на самостимулювальну поведінку (стиммінг), що дуже розповсюджена серед людей з РАС.

Враховуючи вищезазначені факти, можна дійти висновку, що підмінками доволі імовірно називали дітей з аутизмом до того як стало можливо сформулювати діагноз. Проте слід відмітити, що у деяких культурах описи підмінків нагадують більше не РАС, а симптоматику деяких інших захворювань, таких як синдром Дауна та розумові відсталості [6], або серповидноклітинна анемія в африканських легендах [7].

#### **Список використаних джерел**

1. Russell G., Stapley S. Time trends in autism diagnosis over 20 years: a UK population-based cohort study. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2021. 19 August. URL: <https://acamh.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcpp.13505>
2. Williams Z., Lewis B. DSM-5 Symptom Checklist for Adult Autism Diagnosis. 2021, July. URL: [https://www.researchgate.net/publication/353909455\\_DSM-5\\_Symptom\\_Checklist\\_for\\_Adult\\_Autism\\_Diagnosis](https://www.researchgate.net/publication/353909455_DSM-5_Symptom_Checklist_for_Adult_Autism_Diagnosis)
3. Course M. Changelings: Alterity beyond difference. *Folk Life*. 2017. Vol. 55. № 1. P. 12–21. URL: [https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/31044224/Course\\_F\\_2017\\_Changelings.pdf](https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/31044224/Course_F_2017_Changelings.pdf)
4. Campbell J. G. The Gaelic Otherworld: John Gregorson Campbell's Superstitions of the Highlands & Islands of Scotland and Witchcraft & Second Sight in the Highlands & Islands. Birlinn, 2005 – 753 p. URL: [https://books.google.com.ua/books/about/The\\_Gaelic\\_Otherworld.html?id=\\_vfZAAAAMAAJ&redir\\_esc=y](https://books.google.com.ua/books/about/The_Gaelic_Otherworld.html?id=_vfZAAAAMAAJ&redir_esc=y)
5. Scandinavian Changeling Legends. ed. by D. L. Ashliman. URL: <https://sites.pitt.edu/~dash/scanchange.html>
6. Levin M.B. Changelings. *S.A. Medical Journal*. 1971. 17 April. P. 444–447. URL: [https://journals.co.za/doi/pdf/10.10520/AJA20785135\\_33946](https://journals.co.za/doi/pdf/10.10520/AJA20785135_33946)
7. Onwubalili J. K. Sickle-cell anaemia: an explanation for the ancient myth of reincarnation in Nigeria. *The Lancet*. 1983. August 27, Vol. 322, Issue 8348. P. 503–505. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/6136656/>